

МУЗИЧНЕ МИСТЕЦТВО

ДЛЯ ЗАГАЛЬНООСВІТНІХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ*

1–4 КЛАСИ

Л. Хлебникова (керівник творчого колективу),
Л. Дорогань, І. Івахно, Л. Кондратова, О. Корнілова, О. Лобова, Н. Міщенко

2 КЛАС

35 годин (1 година на тиждень), з них 4 години — резервний час

Зміст навчального матеріалу	Державні вимоги до рівня загальноосвітньої підготовки учнів
<p style="text-align: center;">Тема 1. Типи музики (8 годин)</p> <p>Пісня, танець, марш – основні типи музики. Роль композитора, виконавця і слухача у створенні, виконанні та слуханні музики. Виразально-зображальні можливості пісні, танцю і маршу. Різноманітність втілених настроїв і характерів в основних типах музики, їхній зв'язок з життям. Виразальні засоби, інтонаційні особливості, відмінності в характері музики маршу, пісні, танцю. Різновиди маршів, пісень, танців. Життєві обставини, за яких звучать марші, пісні, танці. Поєднання елементів різних типів музики в одному творі. Народна пісня у творчості професійних композиторів.</p> <p>Основні поняття і терміни: <i>пісня, танець, марш, композитор, виконавець, слухач, симфонічний оркестр.</i></p> <p>Виконавська і творча діяльність</p> <p>Виконання пісень різного емоційного змісту і характеру. Створення темброво-ритмічних супроводів до пісень і танців. Пластичне інтонування характеру музики, виконання ритмічно-танцювальних рухів. Гра на дитячих музичних інструментах. Залучення учнів до оцінки якості співу (власного чи ровесників).</p> <p>Основний матеріал для сприймання</p> <p>Д. Кабалевський. «Три кити», С. Рахманінов. «Італійська полька»; Є. Адамцевич. «Запорізький марш»; М. Блантер. «Футбольний марш»; П. Чайковський. «Марш дерев'яних солдатиків»; Д. Кабалевський. «Три варіанти маршу»; Г. Татарченко. «Гей ви, козаченьки»; П. Чайковський. Вальс з балету «Спляча красуня»; Д. Шостакович. «Вальс-жарт»; Д. Кабалевський. «Танець молодого бегемота»; Л. Бетховен. «Бабак»; українська народна пісня в обробці Я. Степового «Лугом іду»; Б. Фільц. «Коломийка», «Лемківська пісня»; П. Чайковський. «Танець з кубками» з балету «Лебедине озеро».</p> <p>Додатковий матеріал для сприймання</p> <p>В. Сильвестров. «Марш»; С. Чернецький. «Зустрічний марш»; М. Степаненко. «Танок»; В. Дяченко. «Лялька танцює»; К. Дебюссі. «Колискова для слона»; Г. Гладков. «Колискова»; П. Чайковський. «Пісня без слів»; українська народна пісня «Гей, не дивуйте»; Ю. Щуровський. «Українська мелодія».</p> <p>Варіативний матеріал для сприймання</p> <p>Українські народні пісні й танці, трієсті музики («Козачок» та ін. <i>на вибір</i>); В. Подвала. «Музичні загадки»; П. Чайковський. «Дитячий альбом» (пісенні, танцювальні та маршові твори <i>на вибір</i>); Я. Степовий. «Колискова»; М. Сільванський «Сумна пісня», «Комарики»;</p>	<p>Учень / учениця: <i>має уявлення про:</i></p> <p>основні типи музики; виразальні засоби пісні, танцю і маршу; відмінності в характері музики пісні, танцю і маршу; різновиди маршів, пісень і танців;</p> <p><i>спостерігає:</i></p> <p>за змінами настрою і характеру у творі; розрізняє на слух: різновиди маршів, пісень і танців;</p> <p><i>розуміє:</i></p> <p>зміст музичних творів, які звучали в класі; орієнтується в поняттях: композитор, виконавець, слухач, симфонічний оркестр;</p> <p><i>усвідомлює:</i></p> <p>роль композитора, виконавця, слухача у створенні, виконанні та сприйнятті музики;</p> <p><i>уміє:</i></p> <p>визначати настрій і характер музичних творів різних типів; виразно виконувати пісні;</p>

* Продовження. Початок див.: «Мистецтво та освіта», 2012, № 1, с. 14–19.

«Пташка і кицька»; М. Мусоргський. «Гопак» з опери «Сорочинський ярмарок»; П. Чайковський. «Вальс квітів», «Іспанський танець», «Марш» з балету «Лускунчик»; Ю. Шуровський «Вечір у степу»; С. Прокоф'єв. «Дощ і веселка», «Вечір»; М. Степаненко. «Про звірів» (твори на вибір); Р. Шуман. «Сміливий вершник», «Веселий селянин», «Перша втрата»; М. Лисенко. Фрагмент з опери «Коза-дереза».

Основний матеріал для виконання

Г. Китастий. «Дитяча молитва»; Д. Кабалевський. «Пісня про школу», поспівка «В нашій класі», «Перший клас»; українська народна пісня «Журавель»; Ф. Колесса. «Школяр»; А. Філіпенко. «Веселий музикант»; «Ой заграйте, дударики».

Додатковий матеріал для виконання

М. Гайворонський. «Мово рідна»; українські народні пісні «Ой на горі жито»; «Три матусі», «Гей ви, дітки чорнобриві»; В. Верховинець. «Гей, військо йде», «Коло хати»; К. М'ясов. «Пісові барабанщики»; М. Мельник. «Ми маленькі дударі»; О. Білаш. «Горіховий дощ», «Нічний гість»; Б. Олексієнко. «Пісня-марш» з опери «Марійка-розгубійка».

Варіативний матеріал для виконання

Українські народні («Дибидиби», «Ой, ходила дівчина бережком» та ін.); М. Чембержі. «До побачення, літо»; Ф. Колесса. «Школяр»; М. Катричко. «Два єноти вчили ноту»; французька народна пісня «Пастуша пісня»; В. Гребенюк. «Осінь»; А. Островський. «До, ре, мі, фа, соль...»; пісні з мультфільмів (на вибір).

Матеріал для музикування та виконання в русі

Українські народні пісні «Женчикок-брєнчикок»; «Вийшли в поле косарі»; В. Верховинець. Пісні-ігри «Діти і ведмідь», «Цить, не плач»; «Йшла лисичка по стежинці» (поспівка); С. Рахманінов. «Італійська полька»; українська народна пісня «Дошик»; А. Філіпенко. «Веселий музикант»; М. Красьов. «Зайчики»; трієсті музики (на вибір учителя).

виражати характер і настрої музики в пластичних рухах; грати на елементарних музичних інструментах; створювати простий ритмічний супровід до пісень;

дотримується правил: поведінки в класі; слухання музики, співу; елементарного музикування.

Тема 2. Виразжальне та зображальне в музиці (8 годин)

Життя – джерело музичного мистецтва. Виразжальні та зображальні можливості музики. Вираження музикою внутрішнього світу людини (її характеру, настроїв, почуттів, думок). Мова і музика. Зображення музикою різноманітних рухів, певних життєвих подій, картин природи, звукових сигналів тощо. Музика як мистецтво вираження, в якому зображальні деталі відіграють другорядну роль.

Основні поняття і терміни: динаміка, вокальна, інструментальна музика.

Виконавська і творча діяльність

Виконання пісень різного емоційного змісту і характеру. Пластичне інтонування характеру музики, виконання ритмічно-танцювальних рухів. Музикування на дитячих музичних інструментах. Залучення учнів до оцінки якості співу (власного чи ровесників).

Основний матеріал для сприймання

Л. ван Бетховен. «Весела. Сумна», «Марш»; українська народна пісня в обробці М. Леонтовича «Дударик»; Д. Кабалевський. «Три подружки», «Монтер»; М. Глінка. «Попутна пісня»; М. Римський-Корсаков. «Політ джмеля» з опери «Казка про царя Салтана»; Е. Гріг. «Ранок» із сюїти «Пер Гюнт»; А. Мігай. «Зимонька-зима».

Додатковий матеріал для сприймання

П. Чайковський. «Ранкові роздуми»; М. Лисенко. «Враження від радісного дня»; Р. Шуман. «Перша втрата», «Зима»; В. Дяченко. «Сердитий гном», «Заводна танцюниця»; В. Самійленко. «Танцювальна»; М. Сільванський. «Пташка і кицька»; М. Завалишина. «Заводне мишеня»; М. Сільванський. «Світанок».

Варіативний матеріал для сприймання

М. Римський-Корсаков. «Політ джмеля», «Море» (фрагменти); В. Барвінський. «Горобчик», «Зайчик»; В. Косенко. «Не хочуть купити ведмедика», «Купили ведмедика»;

Учень / учениця:

має уявлення про:

життя як джерело музичного мистецтва;

виразжальні та зображальні можливості музики; спільні та відмінні риси між мовою і музикою;

спостерігає:

настрій та характер музичного твору;

розуміє:

різницю між виразжальними та зображальними можливостями музики;

зміст музичних творів, які звучали в класі;

користується:

необхідною музичною термінологією;

пояснює:

своє враження від музики;

Й.С. Бах. «Волинка»; Г. Свиридов. «Дощик»; Д. Кабалевський. «Три подружки», «Клоуни»; С. Майкапар. «Роздуми»; П. Чайковський. «Хвороба ляльки», «Нова лялька»; Ф. Шуберт. «Музичний момент»; М. Шух. «Приємний настрій»; українські колядки, щедрівки (на вибір).

Основний матеріал для виконання

Д. Кабалевський. Поспівки «Різнi діти», «Дзвінкий дзвінок», «Знову дзвінок»; білоруська народна пісня «Перепілонька»; А. Філіпенко. «Веселий музикант»; поспівка «Дзвонить дзвінок»; О. Білаш. «Окунці-стрибунці»; І. Кириліна. «Розгнівалась на літо зима»; Б. Фільч. «Під Новий рік»; українська щедрівка «Ой сивая тая зозуленька».

Додатковий матеріал для виконання

Д. Кабалевський «Різнi діти»; В. Лепешко. «Поспішай до школи»; А. Мігай. «Колискова»; О. Лобова. «Колискова школі»; білоруська народна пісня «Савка і Гришка»; Б. Грський. «Зайчик»; українські народні пісні в обробці Я. Степового «Зима і Весна», «Зайчик», «Господарство»; М. Шуть. «Сонечко зійшло»; М. Завалишина. «Кіт»; українська народна пісня «Ой хто, хто Миколая любить»; Є. Карпенко. «Морозище»; Т. Димань. «Наколядуйте, діти, доброти»; О. Антоняк. «Як складається пісенька»; А. Житкевич. «Семеро гномів».

Варіативний матеріал для виконання

Українські народні пісні «Українка я маленька», «Я маленький пастушок» та ін.; В. Шаїнський. «Гра»; бразильська народна пісня «Потяг»; В. Попович. «Зійшов місяць»; Б. Савельєв. «Якщо добрий ти»; А. Філіпенко. «Кришталева зимонька»; М. Ведмедеря. «Різдво»; Т. Попатенко. «Щеня і кошеня»; пісні з мультфільмів, колядки, щедрівки (на вибір).

Матеріал для музикування та виконання в русі

Пісня-гра «Бім-бом»; тріості музики (на вибір учителя); українські народні пісні-ігри «Зайчику», «Козлик», «Я коза», «Не сварітеся», «Старий горобейко», «Мишка та кіт», «Соловесечку, сватку, сватку»; Д. Кабалевський. «Карусель»; В. Верховинець. Пісня-гра «Щебетали горобці».

Тема 3. Основні музичні жанри (10 годин)

Пісня, танець і марш – провідники у світ музичної образності. Музична мова як виразник образного змісту твору. Знайомство з музичними жанрами опери, балету, симфонії, концерту за допомогою пісні, танцю і маршу. Зв'язок музики з іншими видами мистецтва (опера, балет). Дитяча опера. Втілення характерів казкових персонажів у творах різних жанрів. Народна пісня у творах композиторів-класиків.

Основні поняття і терміни: хор, симфонія, балет, опера, інструментальний концерт.

Виконавська і творча діяльність

Виконання пісень і тем персонажів дитячих опер різного емоційного змісту й характеру. Участь у виконанні фрагмента дитячої опери з елементами театралізації. Пластичне інтонування характеру музики, виконання ритмічно-танцювальних рухів. Залучення учнів до оцінки якості співу (власного чи ровесників).

Основний матеріал для сприймання

Українські щедрівки і колядки у виконанні народних хорів України; Д. Кабалевський. «Впертий братик»; П. Чайковський. «Танець маленьких лебедів» (фортепіанна п'єса), фрагмент з балету «Лебедине озеро»; українська народна пісня «Журавель»; П. Чайковський. Друга симфонія (фрагмент); український народний танок «Козачок»; невідомий автор першої половини ХІХ ст. Симфонія (козачок); І. Беркович. Другий концерт для фортепіано з оркестром (II ч., фрагмент); С. Прокоф'єв. Вальс з балету «Попелюшка»

порівнює (з допомогою вчителя):

музичні твори, знаходить у них спільне і відмінне;

уміє:

визначати емоційний зміст музичних творів, висловлювати свої враження від них; виразно виконувати пісні; оцінювати спів власний та однокласників; виражати характер і настрої музики в пластичних рухах;

дотримується правил:

поведінки в класі; слухання музики, співу; елементарного музикування.

Учень / учениця:

має уявлення про:

оперу, балет, симфонію, концерт, симфонічний оркестр; спостерігає:

настрої та характер музичного твору;

називає:

музичні твори, що звучали у класі, та їхніх авторів;

порівнює:

музичні твори, знаходить у них спільне й відмінне;

розуміє:

визначення понять п'єса, опера, балет, симфонія, концерт, ансамбль, оркестр, хор тощо;

(фрагмент), сцена з балету «Попелюшка»; Ж. Бізе. Марш Тореадора з опери «Кармен»; М. Завалишина. «Пісенька друзів» з опери «Коли друзі є»; М. Коваль. Сцена з другої дії опери «Вовк і семеро козенят».

Додатковий матеріал для сприймання

М. Сільванський. «Іжачок і соловейко»; П. Чайковський. «Марш»; «Вальс снігових пластівців» з балету «Лускунчик», Четверта симфонія (фінал); Л. Дичко. «Весна» з дитячої кантати «Пори року»; П. Чайковський. «Неаполітанська пісенька» (фортепіано), «Неаполітанський танець» з балету «Лебедине озеро»; М. Лисенко. Фрагменти з опери «Коза-дереза»; К. Стеценко. Опера «Лисичка, Котик і Півник».

Варіативний матеріал для сприймання

Українські веснянки, заклички, трієсті музики (*на вибір*); Р. Шуман. «Зимою», «Мелодія»; С. Прокоф'єв. Симфонічна казка «Петрик і Вовк»; М. Коваль. «Вовк і семеро козенят», К. Стеценко. «Лисичка, Котик і Півник» (фрагменти дитячих опер на вибір); П. Чайковський. «Вальс квітів», «Іспанський танець»; М. Глінка. «Лезгінка» з опери «Руслан і Людмила»; Ж. Бізе. Увертюра, хор хлопчиків з опери «Кармен»; Е. Гріг. «Танець Анітри» із сюїти «Пер Гюнт»; Й. Гайдн. Симфонії «Сюрприз», «Годинник» (фрагменти); Ю. Щуровський. Варіації на тему української народної пісні «Ой єсть в лісі калина»; А. Вівальді. «Весна» (фрагмент концерту).

Основний матеріал для виконання

К. М'ясков. «Зимонька»; М. Коваль. Хор «Семеро козенят», хор «Цілий день співаєм, граєм», теми Мама-кози і козенят з опери «Вовк і семеро козенят»; українські народні пісні «Гарний танець гопачок», «А ми просо сіяли»; О. Янушкевич. «Добрий ранок, матусю!»; Л. Дичко. «Весна».

Додатковий матеріал для виконання

Б. Фільц. «Скоро сонечко пригріє»; І. Кириліна. «Про сіамського kota»; українська веснянка «Кривий танець»; Я. Степовий. «Зима і Весна»; Н. Рубальська «У перші дні весни»; Ю. Михайленко. «Про матусю»; М. Чембержі. «Коліскова для мами»; В. Іванников. «Найкраща»; О. Колодуб. «Вишиванка»; М. Лисенко. «Пісня Лисички», «Пісня Кози», хор «Ходім, братці, воювати» з опери «Коза-дереза»; А. Кос-Анатольський. «Берізонька».

Варіативний матеріал для виконання

Українські народні пісні «Танок», «Ой єсть в лісі калина» та ін., веснянки й заклички (*на вибір*); В. Рамм. «Крижана гора»; М. Ведмедеря. «Наша мова», «Веснянка»; П. Козицький. «А вже красне сонечко»; Р. Паулс. «Алфавіт»; Я. Дубравін. «Крапельки»; В. Верменич. «Вишиванка».

Матеріал для музикування та виконання в русі

Українська народна пісня «Горобейко і сестричка»; В. Верховинець. Пісня-гра «Сонечко»; українська народна пісня «Журавель»; українські веснянки: «Просо»; «Огірочки», «Льон», «Мак»; М. Коваль. Тема Малюка та сцена з II дії опери «Вовк і семеро козенят».

зміст музичних творів, які звучали в класі;
роль музичної мови як виразника образного змісту твору;

обґрунтовує:

належність твору до певного жанру;

вміє:

визначати емоційний зміст музичних творів, висловлювати свої враження від них; висловлювати власне ставлення до музичних творів; виразно виконувати пісні, теми персонажів дитячих опер; оцінювати спів власний та однокласників;

користується:

музичною термінологією (у межах програмового матеріалу);

дотримується правил:

поведінки в класі;
слухання музики, співу;
елементарного музикування.

Тема 4. Мова музики (9 годин)

Музична мова як виразник образного змісту твору. Елементи музичної мови (мелодія, ритм, метр, лад, темп, тембр, динаміка, регістр тощо). Засоби музичної виразності у взаємодії, їхнє виражальне значення. Роль мелодії і супроводу в музичних творах та їхній зв'язок з характером музики. Пісенність, танцювальність і маршовість в інструментальних творах. Початкові уявлення про будову музичного твору. Симфонічна казка як поєднання елементів літературного твору і музики. Інструменти симфонічного оркестру.

Учень / учениця:

має уявлення про:

особливості музичної мови, її елементи;
роль та значення мелодії і супроводу в музичних творах;

Основні музичні поняття і терміни: мелодія, супровід, ритм, метр, темп, тембр, динаміка, регістр.

Виконавська і творча діяльність

Виконання пісень різного емоційного змісту, характеру і будови. Пластичне інтонування характеру музики, виконання ритмічно-танцювальних рухів. Інсценування пісні-гри. Залучення учнів до оцінки якості співу (власного чи ровесників).

Основний матеріал для сприймання

Д. Кабалевський. «Зайчик дратує ведмедика», Л. ван Бетховен. «Бабак», «Весела Сумна»; П. Чайковський. «Кіт у чоботях і Біла кицька» з балету «Спляча красуня», «Танець з кубками» з балету «Лебедине озеро»; Д. Кабалевський. «Монтер»; Р. Шуман. «Перша втрата»; К. М'яковський. «Ніби вальс»; Л. ван Бетховен. «Тема з варіаціями»; Ж. Бізе. Марш хлопчиків з опери «Кармен»; Б. Фільц. «Закарпатська новелета № 3» (фрагмент); С. Прокоф'єв. Симфонічна казка «Петрик і Вовк» (основні теми).

Додатковий матеріал для сприймання

Українські троїсті музики (на вибір учителя); П. Чайковський. «Пісня жайворонка»; І. Дунаєвський. Марш із кінофільму «Веселі хлоп'ята»; Б. Фільц. «Закарпатська новелета № 4» (фрагмент); Б. Алексєєнко. «Пісенька Марійки» з опери «Марійка-розгубійка».

Варіативний матеріал для сприймання

С. Майкапар. «Музична скринька», «Луна в горах»; Л. ван Бетховен. «Бабак»; П. Чайковський. «Пісня жайворонка»; А. Хачатурян. «Дитячий альбом» (на вибір); М. Шух. «Весняні передзвони»; А. Рубінштейн. «Мелодія»; М. Степаненко. «Дитячий зошит» (на вибір); Е. Гріг. «У печері гірського короля»; М. Глінка. «Попутна»; М. Сільванський. «Світанок», «Ніч на річці»; К. Сен-Санс. «Карнавал тварин» («Слони», «Золоті рибки», «Королівський марш лева» та інші).

Основний матеріал для виконання

І. Арсєєв. «Крокодил і Чебурашка»; українська народна пісня «А продай, бабусю, бичка»; українська веснянка «Розлилися води»; українська народна пісня в обробці М. Дремлюги «Як діждемо літа»; Д. Кабалевський. «Гра в гостей»; А. Мігай. «Зелений світ»; А. Кос-Анатольський. «Чабанець».

Додатковий матеріал для виконання

Українські народні пісні «Пчілка», «Ой ходила дівчина бережком»; українські веснянки «Ой ти, красна весно», «Катерина і Василь», «Вербовая дощечка»; О. Пахмутова. «Добра казка»; К. М'яков. «Свято Перемоги»; В. Верменич. «Калинова пісня»; О. Лобова. «Лине музика літа»; А. Житкевич. «Сопілочка з бузини».

Варіативний матеріал для виконання

Українські народні пісні «Ой, минула вже зима», веснянки та заклички (на вибір); А. Філіпенко. «Зацвіла в долині», «Соловейко»; Б. Савельєв. «Пограємо в луну»; Н. Рубальська. «Різні барви у природи»; І. Арсєєв. «Гра в слова»; М. Катричко. «Сійся, сійся, дощику»; В. Гребенюк. «Кущ калини»; І. Тучак. «Рідний край»; пісні з мультфільмів (на вибір).

Матеріал для музикування та виконання в русі

Я. Степовий. «Засмучений зайчик»; українські веснянки «А вже красне сонечко», «Соловечку, сватку, сватку», «Травка-муравка»; В. Верховинець. Пісні-ігри «Гляньте, діточки малі», «Ой чого ти, метелику»; Д. Височковська. «Потанцюймо з нами»; А. Житкевич. «Чобітки мої червоні».

зв'язок між мелодією і характером музики;

порівнює:

мову музичних творів, знаходить у ній спільне і відмінне;

висловлює:

власне ставлення до змісту музичних творів;

розуміє:

залежність емоційного змісту музики від музичної мови;

роль і значення основних засобів музичної виразності:

мелодії, супроводу, ритму;

вміє:

розрізняти окремі елементи музичної мови;

виявляти пісенність, танцювальність, маршовість в інструментальних творах;

оцінювати спів власний та однокласників;

виразно виконує:

пісні, дотримуючись основних правил співу;

користується:

музичною термінологією (у межах програмового матеріалу);

дотримується правил:

поведінки в класі, на концерті, в театрі.

(Далі буде).